

https://doi.org/10.31516/2410-5325.085.05*

УДК 780.616.432.071.1:130.122](477.54-25)Птушкін(045)

КОНЦЕПТ ДУХОВНОСТІ В КОМПОЗИТОРСЬКІЙ, ЗОКРЕМА ФОРТЕПІАННІЙ, ТВОРЧОСТІ В. ПТУШКІНА: ДО 75-РІЧНОГО ЮВІЛЕЮ МАЙСТРА

А. Ю. Рум'янцева

Харківська державна академія культури, м. Харків, Україна
allarum13@gmail.com

A. Rumiantseva

Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-9627-1926>

А. Ю. Рум'янцева. Концепт духовності в композиторській, зокрема фортеп'яній, творчості В. Птушкіна: до 75-річного ювілею Майстра

У статті висвітлено специфіку втілення концепту духовності як світоглядного, аксіологічного центру композиторської творчості В. Птушкіна, що закарбовується в діалозі з культурним досвідом людства, апеляціях до знаків Ренесансу, бароко, класицизму, романтизму, жанрових моделей реквієму, хоралу, духовної кантати, concerto grosso, у зверненні до образу Діви Марії як ідеалу буття людства й опозиції піднесеного та земного як полюсів світобачення й буття людини. Глобальне значення концепту духовності та його резонанс зі світоглядними настановами культури межі ХХ–ХХІ ст. у творі для двох фортепіано «Піднесене та земне» відбито: у зіставленні особистісного та загальнолюдського начал; функціональній мобільності п'єси; варіативності виконавських складів; композиційно-структурній аномативності; хронотопічній масштабності; оркестральній звучності; фіналізації в ореолі жанру гімну як віддзеркаленні соборності людства.

Ключові слова: *концепт духовності, фортеп'янна творчість, художня рефлексія.*

A. Rumiantseva. The concept of spirituality in V. Ptushkin's compositional, particularly piano creativity: on the 75th anniversary of the Master

The relevance of the article conditioned by the modern immediacy of the problem of maintenance of spiritual values, by the necessity of the research of regional features of composer's schools and specifics of embodiment of spiritual instructions in V. Ptushkin's compositional, particularly piano creativity, that hasn't got an exhaustive coverage in modern national musicology.

The purpose of the article is to highlight the specifics of the concept of spirituality as the worldview and axiological center of V. Ptushkin's compositional, particularly piano creativity.

The methodology of the article is based on comparative, historical-typological, interpretative method, methods of generalization, stylistic and genre analysis.

The results. The article highlights the concept of spirituality, represented as a concentrated reflection of the humanistic orientation of V. Ptushkin's compositional, particularly piano creativity and a means of affirming spiritual values in a dialogue with the spiritual experience of mankind, appeals to the signs of cultural eras, genre model of the past — requiem, choral, spiritual cantata, concerto grosso, in the reproduction of eternally relevant images and themes — symbols of spirituality, in particular the image of Virgin Mary as the ideal of humanity's existence and the positioning of the sublime and the earthly as the poles of worldview and human existence. It is revealed that the specificity of the embodiment of the concept of spirituality in the work for two pianos "The Sublime and the Earthly" is related to: understanding its significance through the prism of comparing personal and universal principles and allusions to the signs of the Renaissance, Classicism, romanticism; resonance with worldview guidelines of the culture of the border of XX–XXI centuries; functional mobility; the variability of performing teams; compositional and structural abnormality. The global significance of the concept of spirituality is imprinted in the work on the following levels: texture — in large-scale vertical chords, chronotope and dynamics — in powerful orchestral sonority, tonal organization — in the affirmation of major constructions, genre — in the

* This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

movement from lyrical, individualized elegy to anthem as a reflection of the human unity.

The scientific novelty of the article is due to the substantiation of the concept of spirituality as a worldview basis of V. Ptushkin's work and the study of the peculiarities of its embodiment, in particular in the play «The Sublime and the Earthly».

The practical significance of the article is determined by the possibility of using the results of the study in performing and pedagogical practice.

Keywords: *concept of spirituality, piano creativity, artistic reflection.*

Актуальність теми дослідження. За умов панування тенденцій мультикультуралізму, суб'єктивізації творчого світобачення, синтезу видів мистецтва, а також різноманіття стильових та жанрових орієнтацій зростає значущість дослідження творчих світів видатних митців сучасності, в індивідуальній творчості яких увиразнюються провідні напрями художньої рефлексії. Актуальність статті зумовлюється також зростанням уваги сучасної музикології до проблематики музичної регіоналістики, спрямованої на поглиблене вивчення музичної культури локусів, різноманіття яких забезпечує поліфонічність національної культури. Творчість одного з видатних представників харківської композиторської школи — Володимира Михайловича Птушкіна, — попри затребуваність у художньому просторі, у сучасній музикологічній науці до сьогодні не набула вичерпного висвітлення. Необхідність цього в річницю ювілею митця детермінується притаманним його творчій спадщині декларативним утвердженням вічної значущості духовності людства, що особливо актуально за сучасних соціокультурних реалій.

Постановка проблеми. Творчий світ В. Птушкіна, «...твори якого існують у полі музичного дискурсу, постійно набуваючи додаткових смислових рівнів» (П'ятницька-Позднякова, 2019, с. 25), є одним із найбільш репрезентативних утілень духовності, що єднає художні часи та простори. Демонструючи «метадіалог з різними стильовими тенденціями» (там само, с. 25), театральність мислення та яскраву характерність образів, індивідуалізацію трактування жанрових моделей та інноваційність музичної мови,

творчість композитора (представлена в різноманітті жанрів) характеризується світоглядною опорою на вищі духовні цінності загальнолюдського масштабу, концентрованим утіленням яких слугує аксіологічний лейтмотив особистісної художньої рефлексії — концепт духовності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволив, з одного боку, виявити тенденцію до всестороннього вивчення творчості В. Птушкіна в жанровому різноманітті (у дослідженнях О. Садовнікової, С. Соколової (2011), І. Жуковської). З іншого, не менш важливою є репрезентована крізь різні призми музикологічного осягнення тенденція дослідження широкого кола окремих питань, пов'язаних із творчістю видатного митця. Так, до осмислення статусу тембру в контексті жанру транскрипції у творчості Майстра звертається М. Борисенко; семантичний світ, палітру засобів виражальності фортепіанного циклу «По сторінках “Дитячого альбому”» досліджено в розвідках І. П'ятницької-Позднякової, С. Глушкової та С. Пужай; особливості інтерпретування виражальних конструктів і жанрових моделей бароко в п'єсі «Згадуючи Великого Вівальді» розкриває І. П'ятницька-Позднякова (2016); специфіку фортепіанної ансамблевої музики визначив колектив науковців у складі Т. Гердової, В. Метлицької та Є. Черняк (2019), образні та жанрові параметри фортепіанної сюїти «Театральний калейдоскоп» висвітлили Т. Гердова й В. Митлицька (Herdova & Mitlytska, 2019), семантичні, композиційно-структурні параметри жанру інструментального концерту у творчості митця виявлено Г. Савченко (2018).

Концептуальний вимір творчості видатного композитора не є вичерпно опанованим у національній музикологічній думці, проте прецеденти порушення цієї проблемної сфери К. Підпориною (2023) (окреслює особливості втілення концепту-символу «талісман» у творчості митця), І. Седюком (2017) (обґрунтовує специфіку ігрової логіки (концепту гри) у фортепіанній творчості В. Птушкіна) та Ю. Івановою (2023) (зосереджує увагу на виявленні семантичного світу кантати «Salve Regina») демонструють формування нового дослідницького вектора, покликаного сформувати багатовимірне уявлення

щодо творчості Майстра в складних культуро-творчих процесах сьогодення.

Мета статті — висвітлити специфіку концепту духовності як світоглядного та аксіологічного центру композиторської, зокрема фортепіанної, творчості В. Птушкіна.

Виклад основного матеріалу дослідження. Характеризуючи складні і певним чином суперечливі пошуки сучасними митцями нових фундаментальних змістових та виражальних концептів — концентратів художнього світобачення, — А. Кравченко зазначає, що полістилістичність, «сценарність, драматургічність музичного мислення, а також суміщення техніко-композиційних та семіотико-виражальних засобів різних видів мистецтв обумовлюють появу багатовимірних текстів з “нарощеним семіотичним та семантичним потенціалом, що повсякчас веде до розширення обр’їв музичного простору”» (Кравченко, 2020, с. 300). Обр’ї тако-го розширення ніби розчиняються в інтертекстуальному художньому просторі сучасності, окреслюючись в індивідуальних творчих світах концептуальними, змістовими та виражальними пріоритетами митців. У творчому світі В. Птушкіна, «пронизаного ідеєю гуманізму» (Савченко, 2018, с. 80), змістотворного значення набула сконцентрована в концепті духовності декларація значущості духовних цінностей та духовного досвіду людства.

На вербальному рівні це виявляється у зверненні до тематики гармонії, світла — до поезії Данте Аліґ’єрі в кантаті «В ім’я пані Любові», до поезій Мікеланджело, П. де Ронсара, Л. де Веґи, Ремі Белло в кантаті «Весняні пасторалі». Своєрідним утіленням концепту духовності є також творча інтерпретація-стилізація класицистичної спадщини («Згадуючи Великого Вівальді», «Пожартуємо з Бетховеном», «Присвята Перселлу» тощо). Слід зацентувати, що цитування, стилізація, алюзія загалом є характерними особливостями постмодерного художнього мислення, чинниками формування іронічно-пародійного, гротескового «образу» минулого, критичного переосмислення аксіологічних орієнтацій людства. На відміну від численних ціннісних ревізій (доведених до абсолюту, зокрема, в «Привіт, М. К., або трьохСучасна соНарна

Н’орма» В. Рунчака), поширених у художньому просторі межі ХХ–ХХІ ст., апеляція В. Птушкіна до культурної спадщини осяяна невимовним пієтетом. Митець, безпосередньо не цитуючи, апелює до культурної пам’яті на рівні знаків. Так, у п’єсі «Згадуючи Великого Вівальді» це виявляється у зверненні до типової для бароко репрезентації теми в різних регістрах, регістрової «луни», а також до «характерних барокових прийомів мелодичного розгортання різних видів фігурацій з елементами прихованої поліфонії» (Пятницька-Позднякова, 2016, с. 149).

З іншого боку, у творчості композитора на рівні жанрових моделей відчувається тяжіння до усталених у слухачській перцепції знаків духовності. Зокрема, у п’єсі «Згадуючи Великого Вівальді» та в інструментальних концертах утіленням культурної пам’яті — духовності — слугує апеляція до жанрової моделі *concerto grosso*. Найбільш виразного втілення на жанровому рівні концепт духовності набуває у творчості композитора в інтерпретаціях жанрових знаків сакральної традиції. Так, у 2-й ч. Сонати для скрипки та фортепіано наявні ознаки хоралу, в «Українському реквіємі» (на сл. С. Сапеляка) національна інтерпретація середньовічного атрибута духовної сфери (у частині «Вірую») набуває «широкого гуманістичного сенсу — це віра в очищення, у духовний розквіт народу» (Садовнікова & Соколова, 2011, с. 17).

Звернення В. Птушкіна до жанрової моделі духовної кантати також є віддзеркаленням концепту духовності, що підтверджує тенденцію відродження жанрових маркерів сакральної традиції та увагу до канонічних текстів у творчості українських композиторів (М. Скорика, В. Сильвестрова, Є. Станковича, О. Щетинського, О. Козаренка, Г. Гаврилець, І. Щербакова, Л. Дичко, В. Степурка).

Створена для дитячого хору та симфонічного оркестру “*Salve Regina*” (на латинський текст) В. Птушкіна має концептуальною основою багатовікову «маріанську» традицію, що «незмінно постає як носій головуючих основ людської духовності і ідеалу» (Іванова, 2023, с. 90). Образ Діви Марії стає для митця за сучасних умов перерформатуванням світоглядної картини світу, «згорненим» символом духовності, репрезен-

тацією в контексті художньої рефлексії, тим ідеалом, який здатний скерувати духовне буття людства; призмою, крізь яку «відображені різні етапи духовного шляху людини до пізнання Бога. Кожна частина кантати є музичним відтворенням певного періоду її духовного життя: народження — страждання — відчай — протест — просвітлення — відродження» (там само, с. 87–88).

У фортепіанній творчості митця концепт духовності також набув свого втілення, і особливо місце в цьому контексті посідає «Піднесене та земне» — твір, який концентрує світоглядні настанови культури на зламі тисячоліть і водночас сутнісні ознаки творчого світу композитора. Насамперед специфічним є «мобільний» жанровий фундамент твору та його виконавське «призначення». «Піднесене та земне» позиціюється як програмна п'єса, яка асоціюється з художнім простором романтизму. Твір позбавлений жанрової унормованості й позначений відповідною до суб'єктивізації художнього світобачення свободою в трактуванні жанрових традицій.

Узагальнена програма твору «відсилає» до феномену «піднесеного» — однієї із найскладніших ознак емоційно-почуттєвого модусу осягнення світу, у якому поєднуються релігійний, аксіологічний та соціальний виміри духовного буття людства (Анучина та ін., 2020, 2022, с. 41). Водночас апеляція до піднесеного в його концептуальному сакральному забарвленні слугує відбиттям однієї із духовних констант національної культури — інтровертності, релігійності. У цьому контексті не можна не погодитися з О. Береговою, на думку якої «один із найсильніших кодів української ментальності — інтровертивний (тобто світоглядне настановлення, орієнтоване на внутрішній світ людини та рефлексію) — зберігав у національній пам'яті модуси релігійності, якими, власне, цей код і був сформований» (Берегова, 2013, с. 141).

Із жанровою свободою твору резонує і його виконавська «лабільність» — первинно створений для ансамблю скрипалів і фортепіано, твір набув поширення у виконавській практиці в сольному варіанті та версії для двох фортепіано. Зазначимо, що такий рівень свободи виконавської реалізації при униканні митцем

органологічного, у деяких випадках епатажного експерименталізму (як у творчості В. Зубицького, В. Рунчака, А. Томльонової, К. Цепколенко, С. Пілютикова, А. Загайкевич, С. Зажитька, Л. Самодаєвої та ін.) віддзеркалює відзначені А. Кравченко «процеси трансформації органічності структури ансамблевих жанрів, що призводить до появи релятивно-константних моделей камерно-інструментального ансамблю» (Кравченко, 2020, с. 138) та потенційно вможливає подальші трансформації виконавського складу, відбиваючи плюралістичні світоглядні настанови культури зламу епох.

Із мобільністю складу співвідносна і потенційна «локусна» мобільність твору, який «вписується» в різні художні простори — як концертний (у самостійному статусі), так і музично-драматичний — варіант для двох фортепіано, первинно створений В. Птушкіним як музичне тло заключної сцени вистави «Королівські ігри». Потенційна театральність загалом є однією з атрибутивних ознак фортепіанної творчості композитора. На думку Т. Гердової, В. Метлицької та Є. Черняк, фортепіанні цикли «Міщанин у дворянстві», «Віндзорські пустухи», «Гулівер», «Театральний калейдоскоп» поєднує «стремління до театральності дійства, сценічна яскравість і рельєфна випуклість музичних образів, зоровий ряд як необхідний компонент музичної драматургії» (Гердова та ін., 2019, с. 64). І. Седюк акцентує, що засобами втілення ігрової логіки, як маркера жанрової моделі фортепіанного дуету у творчості Майстра, є «використання поліфонічної техніки як засобу створення діалогічної ситуації різного роду, поліфункціональна трактовка партій, залучення структур “питання-відповідь”, визначна роль інтонаційно-ритмічних і фактурних комплексів, активізація просторових уявлень, жанрові посилання тощо» (Седюк, 2017, с. 254).

Безпосередня асоціація програмної назви твору із романами «Піднесене та земне» Д. Вейса, присвяченого життєвому шляху В. А. Моцарта, та «Агонія та екстаз» І. Стоуна, присвяченого життєвому шляху Мікеланджело, створює інтертекстуальний простір, у якому твір В. Птушкіна постає як один із ракурсів художньої рефлексії щодо буття митця в ціннісних орієнтирах

культури епохи. «Відсилання» на культурні конструкти епохи Відродження та Нового часу стають знаками утвердження вічності й безупинності духовних пошуків особистості.

Спрямованість цих пошуків фактично наявно відбита у творі на рівні композиційно-структурної, хромотопічної та тональної організації, фактури й динаміки. У композиційно-структурній «схемі» складність віднайдення людиною духовних опор та осмислення загальнолюдської й особистісної значущості концепту духовності віддзеркалюється в специфічному накладанні ознак тричастинності, варіаційності, поємності та одночастинної композиції «крещендуючого типу» (Седюк, 2017, с. 252), аномативність якого резонує із романтичною суб'єктивізацією творчого світобачення.

Тричастинність виявляється в «крупному плані» композиції, поділеної на контрастуючі 1 та 2 розділи та взаємопов'язані загальною піднесеністю 2 та 3 розділи, що водночас із наскрізним розвитком тематизму в них надає композиції ознак поємності. Перший розділ, демонструючи значущість варіаційного розвитку, становить безпосереднє зіставлення-опозицію духовних конструктів: земного (представленого basso ostinato в гранично низькому регістрі) та духовно-пошукового, репрезентованого вокальною за суттю інтоною, низхідний рух повторень якої асоціюється з риторичною фігурою catabasis (сходження з небес). Складні хромотопічні вектори музичного мислення реалізовані в діалогічності «реплік» проведень домінантних інтоном, що створюють бароковий ефект «луни», а також у максимальній фактурній і просторовій диференціації музичних утілень духовних конструктів та їх зустрічному русі. Тональна ускладненість, хроматизація цього руху майже наочно віддзеркалює болісність духовних пошуків особистості. Проте фактурне ущільнення (поступова заміна мелодійної лінеарності домінуванням мажорних акордових вертикалей) на тлі динамічного наростання стає таким само візуально виявленим утвердженням концепту духовності.

Елегійна забарвленість 1-го розділу, суголосна інтровертній, суб'єктивній спрямованості пошуків духовних опор, поступається місцем гімнічному, екстравертному, загальнолюдському

декларуванню концепту духовності. На інтонаційному рівні його втіленням слугує панування діатонічних висхідних інтоном — алюзій риторичної фігури anabasis, на тональному — утвердження мажору, на динамічному — поступове, невпинне нарощення динамічної напруженості, на фактурному — використання всіх регістрів інструмента.

Фінальний розділ «Піднесеного та земного» є фактично оркестральною кодою, у якій панує концепт духовності. На хромотопічному рівні це закарбовує ефект всеохопного звучання, масштабність якого відповідає загальнолюдській перманентній значущості високої духовності. Вторгнення в урочисто-піднесену декларацію духовності інтоном 1-го розділу стає інтонаційною аркою, яка скріплює крайні розділи твору та наповнює репрезентацію концепту духовності митцем перманентною актуальністю й особистісною рефлексією.

Висновки. У рік забарвленого сумом 75-річного ювілею Володимира Михайловича Птушкіна актуалізується аксіологічний аспект його композиторської, зокрема фортепіанної, творчості, підґрунтям якої є сконцентровані в концепті духовності атрибутивні елементи творчого світу Майстра — гуманістична спрямованість, утвердження загальнолюдських духовних цінностей. Діалогізуючи з духовним досвідом людства епох Ренесансу, бароко, класицизму, видатний композитор у складних перипетіях духовних пошуків на зламі тисячоліть звертається до культурної пам'яті, апелюючи до знаків жанрових моделей минулого — реквієму, хоралу, духовної кантати, concerto grosso, до вічно актуальних образів і тем — символів духовності, зокрема образу Діви Марії як ідеалу буття людства, до завжди значущих бінарних опозицій — піднесеного й земного як полюсів світобачення та буття людини.

Значущість концепту духовності у творі для двох фортепіано «Піднесене та земне» репрезентована крізь призму зіставлення особистісного — інтровертного та загальнолюдського — екстравертного начал, що віддзеркалюється на всіх рівнях організації музичного цілого. На композиційно-структурному рівні діалог епох як сфера буття концепту духовності виявляється в

анормативному поєднанні ознак тричастинності, варіаційності, поємності та одночастинної композиції «крещендуючого типу», що резонує із романтичною суб'єктивізацією творчого світобачення, на інтонаційному — в алюзіях барокових риторичних фігур. Утвердження позачасової та загальнолюдської значущості концепту духовності відбито також на фактурному рівні, а саме в заміні лінеарності масштабними акордовими побудовами; на хронотопічному рівні — в ущільненні, реєстровій масштабності звучання,

розростанні до оркестральної всеохопності; на тональному — в утвердженні просвітлених мажорних побудов, на динамічному — у невинному утвердженні високого динамічного тону, на жанровому — у русі від ліричної, індивідуалізованої елегії до гімну як символу соборності людства.

Перспективи подальших досліджень полягають у дослідженні специфіки втілення концепту духовності у фортепіанних циклах В. Птушкіна.

Список посилань

- Анучина, Л. В., Пивоварова, В. М., & Уманець, О. В. (2022). *Естетика*. Право.
- Берегова, О. (2013). *Інтегративні процеси в музичній культурі України XX–XXI століть: Монографія*. Інститут культурології НАН України.
- Гердова, Т., Мітлицька, В., & Черняк, Є. (2019). Фортепіанна ансамблева музика В. Птушкіна як предмет вивчення на факультетах мистецько-педагогічного спрямування. *Молодь і ринок*, 7(174), 62–66. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2019.176056>
- Іванова, Ю. (2023). Образ Богородиці в кантаті В. Птушкіна “Salve Regina”. *Аспекти історичного музикознавства*, XXX, 87–104. <https://doi.org/10.34064/khnum2-30.05>
- Кравченко, А. (2020). *Камерно-інструментальне мистецтво України кінця XX — початку XXI століть (семіологічний аналіз): Монографія*. НАКККіМ.
- Підпоринова, К. В. (2023) Мистецькі талісмани Харкова: символи і рефлексії. Пам'яті Тетяни Веркіної та Володимира Птушкіна. *Аспекти історичного музикознавства*, XXX, 7–29. <https://doi.org/10.34064/khnum2-3001>
- П'ятницька-Позднякова, І. (2019). Аналіз змістових структур музичних текстів в аспекті смислоутворення. *Студії мистецтвознавчі*, 3–4, 16–27.
- П'ятницька-Позднякова, І. (2016). Інтерпретація інтонаційно-лексичних пластів музики бароко у творах сучасних композиторів (на прикладі концертної п'єси Володимира Птушкіна «Згадуючи Великого Вівальді»). В Л. В. Русакова (Ред.-упоряд.), *Аспекти історичного музикознавства — VII: Бароківі шифри світового мистецтва: збірник наукових статей* (с. 144–151). Видавництво ТОВ «С. А. М.».
- Садовнікова, О., & Соколова, С. (2011). *Володимир Михайлович Птушкін*. Видавництво ТОВ «С. А. М.».
- Савченко, Г. (2018). Жанр інструментального концерту у творчості Володимира Михайловича Птушкіна. *Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті*, 1, 79–83.
- Седюк, І. (2017). Ігрова логіка у фортепіанних дуетах В. Птушкіна. *Міжнародний вісник: Культурологія. Філологія. Музикознавство*, II (9), 250–255.
- Herdova, T., & Mitlytska, V. (2019). Features of Dramaturgy of Ptushkin's Piano Suite “Theater Kaleidoscope”. *Journal of History Culture and Art Research*, 8 (3), 306–316. <http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v8i3.2021>

References

- Anuchyna, L. V., Pyvovarova, V. M., & Umanets, O. V. (2022). *Aesthetic*. Pravo. [In Ukrainian].
- Berehova, O. (2013). *Integrative processes in musical culture of Ukraine of the XX–XXI centuries: a Monograph*. Institute of Cultural Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine. [In Ukrainian].
- Herdova, T., Mitlytska, V., & Cherniak, Ye. (2019). Piano and ensemble music by V. Ptushkin as a subject of study in art pedagogical faculties. *Molod i rynok*, 7(174), 62–66. [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2019.176056>
- Ivanova, Yu. (2023). The image of Virgin Mary in V. Ptushkin's cantata “Salve regina”. *Aspekty istorychnoho muzykoznavstva*, XXX, 87–104. [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.34064/khnum2-3005>
- Kravchenko, A. (2020). *Chamber and instrumental art of Ukraine at the end of the XX — beginning of the XXI centuries: a Monograph*. National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts. [In Ukrainian].

- Pidporynova, K. (2023). Art “talismans” of Kharkiv: symbols and thoughts. In memory of Tetiana Verkina and Volodymyr Ptushkin. *Aspekty istorychnoho muzykoznavstva*, XXX, 7–29. [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.34064/khnum2-3001>
- Piatnytska-Pozdniakova, I. (2019). Analysis of Semantic Structures of Pieces of Music from the Aspect of Content Formation. *Studii mystetstvoznavchi*, 3–4, 16–27. [In Ukrainian].
- Piatnytska-Pozdniakova, I. (2016). Interpretation of intonation-lexical layers of music of baroque in works of modern composers (in the example of concerto play by Volodymyr Ptushkin “Remembering of Grate Vivaldi”). In L. V. Rusakova (Ed.-Comp.), *Aspekty istorychnoho muzykoznavstva — VII: Barokovi shyfry svitovoho mystetstva: collection of scientific works* (pp. 144–151). Vydavnytstvo TOV “S. A. M.” [In Ukrainian].
- Sadovnikova, O., & Sokolova, S. (2011). *Volodymyr Mykhailovych Ptushkin*. Vydavnytstvo TOV “S. A. M.” [In Ukrainian].
- Savchenko, H. (2018). Instrumental concert genre in the work of Volodymyr Mykhailovych Ptushkin. *Tradysii ta novatsii u vyshchii arkhitekturno-khudozhnii osviti*, 1, 79–83. [In Ukrainian].
- Sediuk, I. (2019). Game Logic in Piano Duet by V. Ptushkin. *Mizhnarodnyi visnyk: Kulturolohiia. Filolohiia. Muzykoznavstvo*, II (9), 250–255. [in Ukrainian].
- Herdova, T., & Mitlytska, V. (2019). Features of Dramaturgy of Ptushkin’s Piano Suite “Theater Kaleidoscope”. *Journal of History Culture and Art Research*, 8 (3), 306–316. <http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v8i3.2021>

Надійшла до редколегії 26.06.2024

А. Ю. Рум’янцева

кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри фортепіано, Харківська державна академія культури, м. Харків, Україна

A. Rumiantseva

Candidate of Art Criticism, Associate Professor, Associate Professor of the Piano Department, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv, Ukraine
